

Khi tôi nghĩ đến những thơ họ kể tiếp sau này, có đợt đầu c mà tìm mọt lão tống Thơ Đống những Thi sĩ Hà Thủ Ng Nhân s không bao giờ có đợc trên hời ngoi này.

(Đnh i nhng ngày đợc g n gửi v i c Hà Chng Môn)

Tôi qua M theo di n HO8 và đnh c t i thành ph San Jose . L n đ u tiên tôi g p C Hà Thủ Ng Nhân t i hời ngoi nhân bu i ra mọt t p thơ “Mọt Rng Chánh Khí” c a nhà thơ Trng Giang.

Năm y, tu i đã g n 80 mà trông c còn r t kh e m nh, đi đng v ng vàng, mọt sáng không c n mang kính lão. Trong t i t m c nh n xét v t p thơ , C Hà là di n gi chính. Gi ng nói m và rành m ch v i l i phát bi u tuy tr m tĩnh nh ng khá đanh thép v nh ng nh n xét th ng th n, không thiên v . Câu nào hay có ý nghĩa c khen, câu ch a đ t đợc ý l i, c góp ý s a ch a. Đ c th theo quan đĩ m c a c là ph i th m t ng l i, t ng ch . C nói trợ c c t a C không ph i là lo i di n gi “m c áo th ng vái nhau”. C ti p: “Ng i đ c đã đ t ni m tin m mình thì ng i nh n xét th ph i trung th c đ ng i làm th có c h i thng tĩn trong ngh thu t sáng tác”. C nh n xét : Nhà thơ Trng Giang m i h c làm th Đng Lu t t ngày trong tr i t C ng S n mà tôi th y tác gi đã tĩn b v t b c v k thu t sáng tác th Th t ngôn Bát cú Đng lu t nh ng i đã “s ng” v i th Đng lâu năm. Th Đng c a Trng Giang r t ch t ch v niêm lu t. Các v đ i trong mọt bài th t ngôn nào cũng ch nh. Tuy nhiên vì quá nghiêm kh c trong cách ch n t nên khi n cho bài th mọt đ ph n t nhiên .

Tôi còn nh trợ c năm 1975, nhân chuy n v d đ i h i t i Tng C c Chi n Tranh Chính Tr c a cán b CTCT t c p trợ ng phòng tr lên trên toàn qu c. Phái đoàn các t nh đợc h ng đ n đ n vi ng thăm các phòng ban trợ c thu c Tng C c. Chúng tôi có đ n tham quan Tòa so n Báo Chi n Sĩ Cng Hòa, Nh t Báo Tĩn Tuy n... Nhân đ p n y tôi đợc di n ki n Trung tá Ph m Xuân Ninh Bút hi u Hà Thủ Ng Nhân. Đó là l n đ u tiên tôi g p mọt nhà thơ Hà Thủ Ng Nhân. Ng i vi t th ng xuyên trong m c “Đàn Ngang Cung” c a Nh t báo Tĩn Tuy n. Thu y tu i c cũng k c n v i cái tu i “L c th p nhi thu n nhĩ ” nh ng trông C r t ph ng phi.

***

Sau l n tham d bu i Ra M t Sách “M t R ng Chính Khí” c a tác gi Tr ng Giang t i thành ph San Jose, tôi và nhà th Tr ng Giang th ng ch nhau đ n nhà thăm vi ng c Hà. Nh ng đ p n y C th ng k cho chúng tôi nghe v ngh làm báo chí trong m t ch đ tôn tr ng quy n T Do Ngôn Lu n c a th i Vi t Nam C ng Hòa khi n cho ngành kinh doanh v in n và xu t b n r t d phát đ t. Nh ng k ni m v các chuy n đi xu t ngo i đ các cu c h p và đ c tham lu n v n n Văn hóa Dân t c c a các n c trong Th Gi i T Do do Văn Bút qu c t t ch c. C nói v k ni m c a các cu c thi tuy n th toàn qu c mà c là m t thành viên trong Ban Giám Kh o Ch m Thi c a Mi n Nam ... R t nhi u giai tho i v các nhà văn, nhà th , k c quan ch c th i đó mà c th ng hay ti p c n. C đ c bài th “ Ông V Ông K Lông Mày Tí Chăng?” (có ý vi t riêng cho ông K) đ ng trong “M c Đàn Ngang Cung” c a t báo Ti n Tuy n trong đ p T t Đinh Mùi (1967). Lúc b y gi Thi u T ng Nguy n Cao K đ ng làm Th T ng. Bài th t o nhi u d lu n thích thú th i b y gi (xin trích m t đ o n đ u):

“Ông làm Th T ng, tôi làm th ,
Tôi g i cho Ông th t b t ng .
Tuy ch ng quen đ u, nh ng ch ng l ,
Đ u không thân n a, cũng không s .
N u ch a láo l u t khi y,
Sao có ngông nghênh lúc b y gi .
Nghe nói r ng Ông ch i đ c l m,
Th xem Ông qu có cao c .
Gh Th T ng ? t cái đó,
Có ra gì, mây chó (1) mà thôi.
G p th i cũng ghé đít ng i,
Đeo râu, đ i mũ m t h i đã sao ?”

.....
Nhà th Hà Thủ Ng Nhân còn cho bi t là sau khi đ c bài th , Thi u T ng Nguy n Cao K nh Trung Tá Vũ Đ c Vinh (t c nhà văn Huy Quang) lúc y là T ng Giám Đ c Nha Vô Tuy n Truy n Thanh đ m quà đ n bi u ông (m t h p thu c lá m vàng có kh c ch vi t tay c a Ông K : “Nguy n Cao K thân t ng nhà th Hà Thủ Ng Nhân”, m t cái b t l a, m t c p bút máy) và m i c đ n ch i nh ng nhà th Hà Thủ Ng Nhân đã t ch i và nh t đ nh không ch u g p khi ông K đ ng t i quy n.

Th i gian g n đây, v i s tu i g n chín m i mà trí tu c a c v n còn minh m n. Ph i công nh n c Hà có m t trí nh thiên phú. C còn nh t ng l i phát bi u ho c tranh lu n v i nh ng ng i đ ng môn t th i xa xa. Nh ng bài th dài đ ng đ c c a các thi sĩ khác, đ n nay c v n còn đ c vanh vách không thi u m t ch nào. C k lan man t đ tài n y sang đ tài khác. C nói r t say s a quên c ng i đ i di n. Đ n thăm c Hà, chúng tôi ch bi t ng i nghe, nghe su t bu i đ n lúc ph i t bi t ra v .
Có l n chúng tôi đ c c cho xem t p b n th o vi t tay mà c đã dành m t đ m h a h t t p th g n m t trăm bài c a nhà th Hà B nh Trung m i xu t b n, t ti u bang Virginia g i t ng c .

Chúng tôi khâm phục tài sáng tác của các bạn, gọi là “ng kh u thành th”.

Lần tôi chu n b xu t b n t p th đ u tiên n i h i ngo i, tôi mong mu n đ c Thi sĩ Hà Thành Nhân viết cho m t bài T a đ gi i thi u th c a tôi, song tôi r t ng i ngừng vì ch a có ni m tin th mình. Tôi s th tôi không đ tiêu chu n đ c đ t bút viết mà c đã th ng bày t quan ni m : “ Ng i phê bình th không nên có ki u m c áo th ng vái nhau”. Có l n tôi và nhà th Tr ng Giang đ n nhà thăm c , s n đ p tôi mang bi u c lon trà King Tee c a Đài Loan mà c a thích. Sau khi khui lon trà c a chúng tôi đem bi u, c ch trong m t m trà nh làm b ng đ t màu gan gà. Lo i bình tách n y đ c bán đ i trà trong các t m t p hóa h i ngo i n y. Hình nh c t p khách b ng đ c nh t b bình tách đó. Tôi nhìn th y trên bàn m t t p b n th o th c a m t nhà th n đ t ch ng lên trên cu n sách m i xu t b n c a m t tác gi n i t ng tr c năm 75 t Úc Châu gi i t ng c . Tôi c m t p th b n th o đ nh xem qua, C b o: “ Cô y nh tôi viết l i t a cho t p th đó, nh ng tôi t ch i vì mình nh m m t viết nh ng l i khen thì không th đ c mà phê bình trung th c thì khó vô cùng, nên tôi thoái thác vì tu i già bây gi không còn tinh th n đ đ c nhi u n a. Sau bu i thăm vi ng đó, tôi quy t đ nh b ý đ nh nh c Hà viết l i t a trong t p th .

Khi t p th “T Đó Em Yêu” hoàn t t, tôi mang t ng C Hà tr c khi t ch c bu i “Ra M t Sách” kèm theo là m t audio cassette ngâm th do ngh sĩ H ng Vân, ng i sinh tr ng t i Qu ng Ngãi th c hi n v i 14 bài th trích trong t p th “T Đó Em Yêu” l y t a đ là “Qu ng Ngãi Quê H ng i”. Đây là cassette đ tính s t ng cho quan khách đ n tham đ trong bu i “Ra M t Sách”.

Kho ng m t tu n l sau, tôi nh n đ c l i nh n trong đ n tho i c a c Hà Thành Nhân b o đ n nhà c l y l i t p th . Tay chân rã r i, đ u óc b n lo n và trái tim tôi g n nh v tan vì cái tin nh n “s t đánh” n y. Tôi hoàn toàn th t v ng nh tâm tr ng c a c u h c trò ngày x a không đ c g i tên mình trong b ng k t qu k thi. Ni m hy v ng càng cao, thì n i th t v ng càng l n. Tr c ni m tin b đ v , tôi nh chi c lò xo b m t xung l c.

Ngày ông D ng Văn Minh ra l nh buông súng đ u hàng, tôi cũng đã đ r i n c m t tr c s p h n c a v con mình, nh ng chung quanh còn có c hàng tri u ng i cùng chung n i kh nh nhau. V l i, đó là hoàn c nh l ch s c a đ t n c không ai có th ngă đ c dòng thác lũ c a th i đ i. Đó là chuy n l n c a m t t p th dân t c, còn t p th c a tôi nó thu c v lãnh v c tài năng, năng khi u c a m t cá nhân. Lòng t ái c a con ng i b th ng t n khi m t v t t ng b tr l i, mà v t t ng n y thu c lãnh v c trí tu .

Không th ch n ch đ c n a, tôi li n đ n tho i tâm s v i nhà th Tr ng Giang v cú message c a c Hà. Anh Tr ng Giang h i tôi đ n ch anh cùng đi lên nhà c a c Hà đ bi t lý do. B i theo anh Tr ng Giang thì c Hà r t t nh , nh ng đây là m t “ca” đ c bi t. Anh h i thêm: “Nh ng bài th c a anh viết trong t p th có bài nào xúc ph m đ n c không ?” Tôi tr l i : “ không bao gi tôi đ i x nh th v i ng i khác ngang hàng ch đ ng nói chi đ n m t b c huynh tr ng đáng tôn kính nh c , thu c vai v b c cha, b c th y c a mình”.

Khi đ n n i, th t s tôi không còn tinh th n đ b m chuông và còn trù tr không mu n vào nhà. Anh Tr ng Giang ch đ ng t t c . Khi c a m , C Hà t i c i b t tay chúng tôi nh thông l . C ch m rãi mang bình n c trà đi thay trà m i, r a s ch các tách trà. Riêng tôi thì lòng nh l a đ t, đ o m t nhìn quanh nhà xem t p th c a mình có b v t b trong xó x nh nào không. Anh Tr ng Giang l t m t t p truy n ng n đ t trên bàn xem l t qua..

Diễn Kiến Thi Sĩ Hà Thế Ngọc Nhân

Tác Giả: Hồ Nhiên Nguyễn Tấn Ích -
Thứ Ba, 18 Tháng 10 Năm 2011 05:20

Cố mang khay trà đến bàn. Trong khi anh Trần Ngọc Giang rót trà ra ba cái tách, cố Hà đứng lên lê đôi dép lót bít trên sàn nhà, chồm rãi vào buồng ngủ, rồi đi ra phòng khách trên tay cố m cuồn thò trao cho tôi, Cố bảo: Tôi đã đọc hết tập thơ của anh.

Thú thật, lúc bày giở tôi mượn cầm tập thơ đứng lên xin kiếu ra vẻ, nhưng vì phép lịch sự nên phải mở sách ra xem. Tôi thấy nhũu chổ viết tay bằng mực bút bi màu xanh dày đoc trên những trang thơ. Nhưng nhìn thì đánh dấu vòng tròn quanh một từ, nhưng nhìn khác thì dấu ngoặc l ngoài l sách kèm theo là chổ hay, khá, hay tuyt, có nhữ thì c ghi: không nên dùng chổ trùng âm trong một câu, cố n tránh... Và trên trang giở y trng cuồn cùng tập thơ, cố ghi rớt trang trng câu sau đây mà đ n bày giở và có l cho mãi cuồn đ i, tôi vẫn còn nao n c m i l n đ c đ n nó: “Trong s ng i làm th, có đ n hàng trăm, hàng ngàn nhưng ch a ch c có m t ng i là thi sĩ, nhưng Hồ Nhiên Nguyễn Tấn Ích đích th c là m t Thi sĩ”.

Trao tập thơ cho anh Trần Ngọc Giang, tôi đứng lên đ n ôm vai cố v i trái tim đ y xúc đ ng, tôi nói: “ Em xin cầm n Th y”. Tôi hôn vào ch i má đ y v t nhữ mà m t tôi thì r ng r ng ng n l. Cố Hà c i, bảo: Hôm nào anh g i bi u cho tôi tập khác nhé. Xung l c c a chi c lò xo trong tôi, đ ng nh đ c c Hà Thế Ngọc Nhân, ng i Th y c a tôi đã “tái tôi luyện” bằng m t “dung d ch vô hình” c c k quý hi m nên đã đ c hoàn toàn ph c h i. K t đó tôi g i c là Th y Hà Thế Ngọc Nhân.

Ni m tin vào nhưng bài th c a tôi đ c đánh giá rõ ràng, ch c n ch c a ng i th y Thi Sĩ mà nhưng nhà th h i ngo i th ng g i c là “Hà Chế Ngọc môn”. Sau n y, tôi th y trong bài t a t p th th hai c a nhà th M c Ph ng Đình do cố Hà viết có câu nói t ng t nh th.

Hôm sau tôi đem bi u c tập khác đ th cho cuồn tr c mà c đã dành nhũu thì gi ghi nhưng đ u nh n xét giúp cho tôi thêm nhũu kinh nghiệm và v ng tin. Nhân đ p n y, tôi m nh đ n bày t ni m mong c c a tôi là xin c đ ng tên làm Trần Ngọc Ban T Ch c và là ng i gi i thi u tác ph m trong bu i “Ra M t sách Thi Ph m T Đó Em Yêu”. Cố đ ng ý ngay và còn đ n dò thêm: “Mang b n chính gi y m i cho tôi ký tr c.”

Trong bu i Ra M t Thi Ph m “T Đó Em Yêu” t i Thánh Đ ng T Do vào tháng B y Năm 2002, Nhà th Trần Ngọc Giang ph trách ph n gi i thi u Tác Gi. Trong bài viết Trần Ngọc Giang có nh c l i câu nói trên c a Th y Hà Thế Ngọc Nhân.

Trong ph n “Gi i Thi u Tác Ph m” c Hà có đ c p đ n th chi n đ u là lo i th r t khó thu hút ng i đ c. Ng i làm th lo i n y đ đ i c vào l i th tuyên truy n. Cũng nh th th l c bát, không khéo tr thành nhưng câu ca dao trong nhân gian. Cố phát bi u: “ Làm th chi n đ u mà nh hô kh u hi u đ tuyên truy n thì in ra không ai đ c, bán không ai mua. Trong tập thơ c a Hồ Nhiên có m t s bài th thu c lo i th chi n đ u, nhưng tác gi đã tránh đ c nhưng khuyt đ i m mà tôi đã trình bày trên”. Cố Hà tiếp: Trong bài “Gi u L a Trong Tim”, Nguyễn Tấn Ích viết v cái ch t c a b n tù b Viết C ng gi t h i r t xúc đ ng. Làm th ch ng c ng mà đ c nh th n y là đ t đ c m c đích:

“ Đ ng tr c m m y, g a núi non,
Tim tao h c l a, l a cãm h n
Trong c n n ng H r ng khô kh c
Mà m t tao đ y g t l tuôn!”

V n trong ph n nói v ngh thu t làm th tuyên truy n , c đ c p đ n th c a Hàn M c T . C nói: M t bài th c a Hàn M c T nó tác đ ng r t m nh m v đ c tin Công Giáo g p c tr m l n bài gi ng đ o c a các v linh m c. Nói đ n đây, c đ c m t m ch m y câu th trong bài “Thánh N Đ ng Trinh Maria” mà không c n nhìn vào sách v :

“... Maria! Linh h n tôi n l nh
Run nh run th n t th y long nhan
Run nh run h i th ch m t vàng...
Nh ng lòng v n th m nhu n n n tr u m n
L y Bà là Đ ng trinh tuy n thánh v n
Giàu nhân đ c, giàu muôn h c t bi
Cho tôi dâng l i c m t phò nguy
C n lâm l y v a tr i qua đ i th
Tôi c m đ ng r ng r ng hai dòng l :
Gi ng thao thao b t tuy t c a ngu n th
Bút tôi reo nh châu ng c đ n vua
Trí tôi h p bao nhiêu là khí v ...
Và trong m ng ng m câu ca huy n bí
Và trong tay n m m t n m hào quang...”

C Hà ng ng m t giây, h p m t ng m n c r i t i p:

- M i quý v đ c bài th “Ng i Đ n V i Tôi” trang 94 trong t p th mà quý v đang c m trên tay, tôi nghĩ H o Nhiên đã thành công trong lo i th n y, nh ph n k t bài th , tác gi vi t:

“... Tôi c m nh n m t làn h i truy n mãi
T tay Ng i mang đ u n Thánh Linh
T tay Ng i mang dòng ch Thánh Kinh
Cu n cu n ch y hai nghìn năm c u th
Ch a h khóc, b ng m t tôi nhòa l
Ng i đ n r i, hóa gi i đ c h n tôi
Gi a mùa Giáng sinh th nh t trong đ i
Tôi tin nh n đ t n i m tin n i Chúa!

Đ c nh ng đ n th nh th nó tác đ ng tâm lý ng i đ c vô cùng và t o thêm s c m nh cho đ c tin tôn giáo.

Có l vì tính phê bình th quá th ng th n mà có m t vài ng i không thích c . H đã tìm k h c a c mà phá bnh. Nhân m t l n c đ đ u cho bu i ra m t Thi Ph m “Duyên Th ” c a n sĩ Tâm Huy n đ n t Canada. Tu i c Tâm Huy n năm y đã ngoài 80. “Duyên Th ” là đ a con tinh th n sinh sau đ mu n. C đã l n l i qua n c M , n i có khá đ ng thi văn h u là b n thân c a bà c s n sàng đ ng ra t ch c cu c ra m t cho đ a con út c a bà, trong đó có c Hà

Điền Kịch Thi Sĩ Hà Thủ Ng Nhân

Tác Giả: Hồ Nhiên Nguyễn Tấn Ích -
Thứ Ba, 18 Tháng 10 Năm 2011 05:20

đi xa hơn anh có ngàn lần thà mà anh đòi giáo dục tôi, thì giáo dục cái gì ! Tôi là người trí thức
đầu óc đào tạo để làm công việc bưng vớt trí óc. Hãy thà giao công việc bưng vớt trí óc cho tôi, tôi sẽ
không thua bất cứ một lãnh đạo nào của anh, kể cả Thủ Hộ u.

-A, anh này láo ! Cán bộ chèn ép - Anh là cái thà gì mà dám so sánh với Phó Thủ Thủ Ng.

-Muốn biết tôi là ai, cán bộ đi hỏi Thủ Hộ u là hơn phải biết tôi. Thủ Hộ u một thà là bản thân của tôi
đầy. Ngay cả anh ta cũng chèn a dám giáo dục tôi nữa là anh. Là kẻ chèn thà ng, có súng trong
tay các anh bất chúng tôi nói con chó là con bò, chúng tôi cũng phải nói theo. Nhưng trong thâm
tâm chúng tôi vẫn cho đó là con chó, không thà nào khác đầu óc. Vì vậy nên đi u anh “giáo
dục” khi nào tâm tôi đã không phải mà khi u cũng không phải luôn. Trí thức con người không cho
phép chúng tôi nhảm nhí tin theo.

Tên cán bộ đầu mốt quát :

-Anh là tên người của kẻ phải đứng, hãy bước ra ngoài hiên phòng đi lao động ngay, tôi vẫn viết
tờ kiể m đi m nộp cho tôi vào ngày mai.

Tuy rất cay cú, nhưng đã là hèn a cho phép nên hèn đành ngậm đầu nghe ông chèn khéo.
Thà là của Hà phải qua nhieu đêm phải phê bình kiể m đi m trong đầu. Sau cùng ông của bèn đưa ra
toàn trị tuyên phải 30 ngày cùm trong nhà kè luật.

Cái hình phải bèn cùm đã là nh còn thêm cái bao t phải đi phó với của đói dầy và vì tiêu
chuẩn phải ăn bèn của bèn thì càng khờ ng khi phải hèn. Thà mà khi hèn t cùm, tinh thần ông của vẫn
của ng của nh thà ng.

Vì bèn cùm lâu ngày chân ông của rất yếu không đi lao động ngoài đầu óc. Trị cho của làm công tác
y tế, giờ vẫn sinh trong phòng ăn t phải của a tù bèn cách của m cái quýt mo cau để ruồi cho
hàng chèn dây bàn dài có đầu sèn thà ăn. Túc của nh, óc khôi hài châm biếm không ngăn đầu óc,
của làm ngay mốt bài thà :

*“Tôi sao cách mng là thành công
Lao động vinh quang có biết không.?
Vì bèn của suy t dài vĩ đi i,
Nên khâu y t rên vô cùng.
Phát huy truyền thống thà trung của,
Khờ ng đ nh tài năng thuyết đi đi đ ng.
Cái mốt để ruồi nay đã m nh,
Mà sao ruồi bèn vẫn còn đông.”*

Mốt hôm, của đi tù người nghè giời lao mốt phút trên đầu trị ng sèn, anh bèn tù vui miêng đ c
cho nhau nghe bài thà :

Diễn Kiến Thi Sĩ Hà Thành Nhân

Tác Giả: H&#o N&#iän Nguy&#n T&#n Ích -
Thứ Ba, 18 Tháng 10 Năm 2011 05:20

H&#o N&#iän Nguy&#n T&#n Ích